

Пріхніч Дмитро Григорович
аспірант Київського університету інтелектуальної
власності та права

Змістовні характеристики правового регулювання продовольчої безпеки в Україні

Забезпечення продовольчої безпеки в умовах сучасних глобальних викликів та збройної агресії проти України набуває особливого значення як у правовому, так і в економічному вимірі. Продовольча безпека є невід'ємною складовою національної безпеки, що включає забезпечення фізичної та економічної доступності якісних харчових продуктів для населення. В умовах воєнного стану зростає потреба в ефективному правовому механізмі, який гарантуватиме безперебійне постачання продовольства. Правове регулювання виступає ключовим інструментом реалізації державної політики, спрямованої на збереження та підтримку аграрного потенціалу країни.

У юридичній літературі продовольча безпека розглядається як забезпечення населення достатньою кількістю безпечної, якісної їжі, доступної фізично, економічно та соціально. Вона є важливою складовою національної безпеки та фактором сталого соціально-економічного розвитку. До її елементів належать економічна доступність, фізична наявність продуктів, їх якість, рівень споживання, стабільність ринку та незалежність агросектора. Рівень продовольчої безпеки визначається державною політикою, інвестиціями в аграрну сферу, ефективним правовим регулюванням і здатністю адаптуватися до глобальних загроз. Її досягнення потребує взаємодії держави, науки й бізнесу в рамках цілісної аграрної політики [1].

Ю. Пустовіт розглядає адміністративно-правове забезпечення продовольчої безпеки як ключовий інструмент реагування на сучасні виклики. Автор підкреслює публічно-правову природу продовольчої безпеки та необхідність її нормативного регулювання. Наголошено на недостатній здатності чинної системи адаптуватися до збройних конфліктів, економічних і кліматичних криз. Адміністративно-правове забезпечення трактується як діяльність виконавчих органів, спрямована на створення умов для реалізації продовольчої політики. Окрема увага приділяється взаємодії нормотворчих і інституційних заходів та ролі громадянського суспільства. Обґрунтовано необхідність впровадження гнучких правових механізмів, здатних гарантувати стійкість продовольчої системи [2].

Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» визначає продовольчу безпеку як захищеність життєвих інтересів людини через забезпечення економічного доступу до харчових продуктів. Вона включає як фізичну, так і фінансову доступність їжі для населення. Закон спрямований на формування інституційної основи продовольчої безпеки шляхом підтримки аграрного виробництва і розвитку ринку. Державна політика акцентує увагу на фінансуванні, кредитуванні та регуляторному

сприянні вітчизняним виробникам. Пріоритет у підтримці надається малим і сімейним фермерським господарствам з обмеженими ресурсами. Передбачено чіткі критерії верифікації прав на допомогу і контроль за цільовим використанням коштів. З метою прозорості використовується система електронних реєстрів та супутникового моніторингу. Загалом, правове регулювання забезпечує стабільне середовище для підтримки виробництва, обігу та зберігання сільськогосподарської продукції [3].

Постанова Кабінету Міністрів України № 124 від 17 лютого 2021 року визначає правовий статус та функціональне наповнення Міністерства аграрної політики та продовольства як центрального органу виконавчої влади. Міністерство відповідає за формування та реалізацію державної політики у сферах агропромислового комплексу, продовольчої безпеки, меліорації, рибного та органічного господарства, а також земельних відносин. Документ підкреслює багатoproфільну роль міністерства, що включає нормотворчу, координуючу, наглядову та міжнародну діяльність. Значне місце займає підтримка фермерських господарств, розвиток дорадництва й інновацій, а також моніторинг стану ґрунтів. Міністерство бере участь у санкційній політиці, що посилює його вплив на питання національної безпеки. В умовах воєнного стану його завданнями є організація гуманітарного забезпечення, мобілізаційна готовність і стабілізація продовольчих поставок. Важливими напрямками діяльності залишаються міжнародна співпраця та сприяння євроінтеграційним процесам. Регуляторна функція міністерства охоплює стандартизацію, сертифікацію, ведення реєстрів і контроль у сфері агровиробництва та використання ресурсів [4].

Отже, у сучасних умовах глобальних загроз і збройної агресії проти України забезпечення продовольчої безпеки набуває стратегічного значення як у правовому, так і в економічному аспектах. Вона розглядається як складова національної безпеки, що передбачає фізичну, соціальну та економічну доступність безпечної та якісної їжі. Юридична доктрина підкреслює, що продовольча безпека базується на державній політиці, інвестиціях в аграрний сектор та адаптації до сучасних викликів. Адміністративно-правове забезпечення цієї сфери визначається як діяльність виконавчих органів, спрямована на формування ефективного нормативного середовища для реалізації продовольчої політики. Законодавство України акцентує увагу на підтримці аграрного виробництва, зокрема малих господарств, шляхом фінансування, верифікації прав і прозорого моніторингу. Важливу роль у системі управління відіграє Міністерство аграрної політики та продовольства, що виконує нормотворчі, координаційні, контрольні та міжнародні функції. Комплексне правове регулювання забезпечує стабільність продовольчого ринку та його стійкість до кризових впливів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гмиря В. П. Продовольча безпека як головний вектор розвитку економіки країни. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2019. Вип. 6 (140). С. 8–13. DOI: 10.36818/2071-4653-2019-6-2.
2. Пустовіт Ю.Ю. Аналіз поняття «адміністративно-правове забезпечення продовольчої безпеки». Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2024. Вип. 85, ч. 3. С. 78–84. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.3.12>.
3. Про державну підтримку сільського господарства України. Закон України від 24 червня 2004 № 1877-IV. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. 2024. URL: <https://zakrada.gov.ua/go/1877-15>
4. Деякі питання діяльності центральних органів виконавчої влади. Постанова Кабінету Міністрів України; Положення, Перелік від 17 лютого 2021 № 124. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/124-2021-%D0%BF>